

Finansutskottet

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2024—2027

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om planen för de offentliga finanserna för 2024—2027 (SRR 1/2023 rd): Ärendet har remitterats till finansutskottet för betänkande. Det har också remitterats till övriga fackutskott för utlåtande. Tidsfrist: 13.11.2023.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- utrikesutskottet UtUU 3/2023 rd
- förvaltningsutskottet FvUU 17/2023 rd
- lagutskottet LaUU 14/2023 rd
- kommunikationsutskottet KoUU 12/2023 rd
- jord- och skogsbruksutskottet JsUU 11/2023 rd
- försvarsutskottet FsUU 4/2023 rd
- kulturutskottet KuUU 6/2023 rd
- social- och hälsovårdsutskottet ShUU 2/2023 rd
- ekonomiutskottet EkUU 22/2023 rd
- framtidsutskottet FrUU 2/2023 rd
- arbetslivs- och jämställdhetsutskottet AjUU 3/2023 rd
- miljöutskottet MiUU 14/2023 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- finansminister Riikka Purra, finansministeriet
- avdelningschef, budgetchef Mika Niemelä, finansministeriet
- avdelningschef, överdirektör Terhi Järviäkare, finansministeriet
- finansråd, enhetschef Sakari Lehtiö, finansministeriet
- finansråd Jukka Mattila, finansministeriet
- finansråd Sami Napari, finansministeriet
- budgetråd Marko Synkkänen, finansministeriet
- budgetråd Tero Tyni, finansministeriet
- ledande finanspolitisk inspektör Mika Sainio, Statens revisionsverk
- senior ekonom Matthias Strifler, Statens revisionsverk

Betänkande FiUB 7/2023 rd

- ekonom Suvi Kangasrääsio, Statens revisionsverk
- processchef Essi Eerola, Finlands Bank
- barnombudsman Elina Pekkarinen, Barnombudsmannens byrå
- ordförande, professor Niku Määttänen, Rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken
- branschdirektör Teppo Koivisto, Statskontoret
- överdirektör Mikael Collan, Statens ekonomiska forskningscentral
- verkställande direktör Aki Kangasharju, Näringslivets forskningsinstitut ETLA
- forskningshandledare, prognoschef Ilkka Kiema, Forskning om arbete och ekonomi LABORE
- ekonom Jussi Ahokas, forskningsenheten BIOS
- chefsekonom Patrizio Lainá, STTK rf
- chefsekonom Pasi Sorjonen, Akava ry
- direktör, chefsekonom Penna Urrila, Finlands näringsliv rf
- generalsekreterare Vertti Kiukas, SOSTE Finlands social och hälsa rf
- ekonom Tatu Knuutila, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- direktör, chefsekonom Juhana Brotherus, Företagarna i Finland rf
- direktör Mika Maliranta, Forskning om arbete och ekonomi LABORE
- arbetslivsprofessor Martti Hetemäki
- politices doktor Sixten Korkman
- professor (emeritus) Matti Tuomala
- politices doktor Vesa Vihriälä.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- social- och hälsovårdsministeriet
- Självständighetsjubileets barnstiftelse sr
- verksamhetsledare Lauri Holappa, UTAK - Uuden talousajattelun keskus
- Ungdomssektorns takorganisation i Finland Allians rf
- WWF Finland.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Ekonomiska utsikter och utmaningar

Planen för de offentliga finanserna 2024—2027 bygger på finansministeriets prognos¹, som publicerades i oktober. Utifrån prognosen väntas Finlands ekonomiska tillväxt bli ungefär noll 2023, men tillta till 1,2 procent 2024 och ligga på 1,6 procent 2027. I början av regeringsperioden har det ekonomiska läget försämrats av att priserna och räntorna stigit, vilket minskar den privata konsumtionen och investeringarna. Inflationen beräknas dock snabbt avta, och hushållens stärkta köpkraft samt investeringar i anslutning till hållbar tillväxt förutspås påskynda den ekonomiska tillväxten från och med 2024. Prishöjningen och räntestegringen syns också i utgifterna för de offentliga finanserna, liksom många av de åtgärder som höjer utgiftsnivån och som infördes redan under förra valperioden.

---

¹ Ekonomisk översikt hösten 2023. Finansministeriets publikationer 2023:65.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Finansministeriets ekonomiska prognos ansågs vid utskottets sakkunnigutfrågning vara något mer optimistisk än andra ekonomiska prognoser som offentliggjorts under hösten, särskilt i fråga om 2024. Allmänt taget uppskattades den ekonomiska tillväxten vara mellan cirka 0 och 1 procent. Exempelvis Finlands Bank förutspår en tillväxt på endast 0,2 procent 2024².

Till de strukturella problemen i Finlands ekonomi hör en svag produktivitetstillväxt och blygsamma investeringar i produktion. Produktivitetstökningen fördröjs bland annat av att forsknings- och produktutvecklingsverksamheten har relativt liten omfattning och av att unga har en lägre utbildningsnivå än i andra utvecklade industriländer. Även om sysselsättningsgraden har ökat betydligt under de senaste åren är arbetslöshetsgraden fortfarande hög och det råder brist på kompetent arbetskraft. Finansministeriet förutspår att sysselsättningsgraden stiger från 73,8 till 75,2 procent under ramperioden.

Inom de offentliga finanserna finns en permanent strukturell obalans mellan utgifter och inkomster. Finansministeriet beräknar att den offentliga sektorns bruttoskuld i relation till BNP stiger från 74,2 till 81,6 procent från 2023 till 2027. Skuldkvoten i de offentliga finanserna har påtagligt fjärrat sig från de övriga nordiska länderna.

Av undersektorerna i de offentliga finanserna uppvisar statsförvaltningen det största underskottet och det massiva underskottet och skuldsättningen fortsätter. Även lokalförvaltningen beräknas fortfarande uppvisa ett litet underskott under ramperioden, både när det gäller välfärdsområdena och när det gäller den kommunala ekonomin. Välfärdsområdenas egna besparingar beaktas i prognosen i den mån man har fått tillräcklig visshet om dem. Arbetspensionsanstaltens överskott beräknas uppgå till drygt en procent under de närmaste åren och de övriga socialfondernas saldo kommer att ligga nära balans.

Utskottet betonar att den ekonomiska utvecklingen är förenad med betydande osäkerhetsfaktorer, såsom världsekonomin utveckling, hur länge kriget i Ukraina pågår, omfattningen av andra konflikter i världen och räntenivån. På grund av osäkerheten är det ännu viktigare än tidigare att balansera de offentliga finanserna. De allt mer skuldsatta offentliga finanserna står inför utmaningar som redan tidigare funnits, såsom utgiftstrycket till följd av den åldrande befolkningen och minskade skatteinkomster när befolkningen i arbetsför ålder minskar. Dessutom ökar utgifterna under ramperioden bland annat på grund av stödet till Ukraina och försvarets strategiska upphandlingar.

Det är bra att beakta att det ekonomiska läget i Finland kan utvecklas sämre än väntat. Ett särskilt problem kan anses vara situationen inom byggbranschen, även om regeringens projekt inom mark- och vattenanläggningsarbeten till vissa delar uppväger de svaga utsikterna för husbyggnation. Nybyggnationen håller på att sjunka i nästan samma takt som under finanskrisen, så det är ytterst viktigt att regeringen noga följer hur situationen utvecklas och reagerar vid behov.

---

² Finlands Banks interimsprogos 15.9.2023.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Regeringens finanspolitiska mål

Regeringen har som mål att stärka de offentliga finanserna och vända skuldsättningstrenden i Finland. Avsikten är att det nominella saldot i de offentliga finanserna ska förbättras så att underskottet är högst en procent i förhållande till BNP 2027. Målen för det strukturella saldot har också ställts upp sektorvis (för statsfinanserna, den kommunala ekonomin, välfärdsområdesförvaltningen, arbetspensionsanstalterna och övriga socialskyddsfonder).

Regeringen utfäster sig att under valperioden permanent stärka de offentliga finanserna med 6 miljarder euro på 2027 års nivå. Avsikten är att genom regeringens beslut anpassa utgifterna med ett nettobelopp på cirka 4 miljarder euro. Dessutom strävar man genom strukturpolitiska åtgärder efter att stärka de offentliga finanserna med cirka 2 miljarder euro.

Utskottet anser utifrån inkommen utredning att det råder bred enighet om regeringens mål. Det uttrycktes dock oro över att uppnåendet av målen är förenat med betydande osäkerhet och att det sannolikt behövs ytterligare åtgärder under valperioden samt flexibilitet och utvidgning av metodarsenalen. Utskottet anser att oron är befogad och välkomnar att regeringen i enlighet med regeringsprogrammet aktivt följer genomförandet av åtgärdspaketet och vid behov har förbundit sig att reagera med ersättande åtgärder. Det är också viktigt att regeringen ser allvarligt på de risker som borgens- och garantiansvar medför i de offentliga finanserna.

Med den målsättning som beskrivs ovan överskrider Finland fortfarande under hela valperioden skuldkriteriet för de offentliga finanserna (60 procent i förhållande till BNP) enligt stabilitets- och tillväxtpakten och även uppnåendet av det medelfristiga MTO-målet (det strukturella saldot i de offentliga finanserna -0,5 procent i förhållande till BNP) återstår efter 2027. Det är dock bra att notera att det pågående arbetet med att utveckla de finanspolitiska reglerna i EU fortfarande gör det oklart vilken betydelse uppföljningen av dessa indikatorer har i det kommande regelverket.

Den finanspolitiska linjen

För att nå de ovannämnda målen genomför regeringen ambitiösa reformer som påskyndar tillväxten. Regeringens sysselsättnings- och tillväxtåtgärder i kombination med direkta anpassningsåtgärder skapar enligt planen för de offentliga finanserna förutsättningar för att få de offentliga finanserna i balans 2030. För att skuldkvoten ska kunna stabiliseras måste de offentliga finanserna stärkas med ett belopp som motsvarar i genomsnitt minst 0,5 procent av BNP per år. För att utvecklingen av skuldsättningen ska kunna bromsas förutsätts det att de offentliga finanserna stärks med sammanlagt 9 miljarder euro över två valperioder.

Utskottet stöder regeringens finanspolitiska linje och anser att det är nödvändigt att bryta skuldsättningsutvecklingen inom de offentliga finanserna. Den eftersträlvade anpassningsnivån skulle, om den genomförs enligt planen för de offentliga finanserna, räcka till för att få skuldkvoten att minska något i slutet av valperioden. Å andra sidan bedömer sakkunniga som utskottet hört att nedgången blir tillfällig och att skuldkvoten börjar öka på nytt i slutet av årtiondet. En mer långvarig sänkning av skuldkvoten förutsätter i vilket fall som helst en hållbar anpassning under flera valperioder, i synnerhet en minskning av de stora offentliga utgifterna.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Finansministeriet bedömer att regeringens finanspolitik 2023 och 2024 är stimulerande, 2025 tämligen neutral och sedan åtstramande mot slutet av regeringsperioden. Det rådande konjunkturläget talar enligt utskottet för regeringens finanspolitiska inriktning, som också vid utskottets sakkunnigutfrågning ansågs peka åt rätt håll.

Utskottet anser det motiverat att största delen av anpassningen under innevarande regeringsperiod måste genomföras genom att utgifterna fås under kontroll. Detta stöds av iakttagelser om vad som skett i fråga om utgifternas och skatternas andel av BNP i Finland och hur dessa har utvecklats i de övriga nordiska länderna. Eftersom skatteuttaget i Norden ligger i täten internationellt är det inte realistiskt att en höjning av skatteuttaget kan lösa problemet med underskottet i de offentliga finanserna. Utgiftsnivån har redan länge varit högre i Finland än i Sverige och Danmark. Dessutom ökar de åldersrelaterade offentliga utgifterna hos oss mer och utbudet av arbetskraft utvecklas sämre än i Norden i övrigt.

Utskottet noterar dock att skatteuttaget var 43 procent 2022 och att finansministeriet bedömer att det kommer att sjunka till cirka 40 procent senast 2027. Nedgången beror bland annat på hur styrningseffekten av punktbeskattningen av exempelvis fossila bränslen fungerar. Regeringen har dock slagit fast att den inte genom sina beslut kommer att skärpa det totala skatteuttaget. I regeringsprogrammet bedöms den samlade effekten av skatteändringarna lindra beskattningen något, cirka 100 miljoner euro. Dessutom ökar sänkningen av arbetslöshetsförsäkringspremien skattebortfallet med cirka 700 miljoner euro netto.

Utskottet betonar vikten av åtgärder som stöder sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten samt den stora betydelsen av strukturella reformer. Regeringen har som mål att effektivisera produktiviteten och kostnadseffektiviteten inom den offentliga förvaltningen. Här gäller kärnfrågan välfärdsområdena, vars finansiering tar i anspråk mer än en fjärdedel av statsbudgeten. Utskottet går närmare in på finansieringen av välfärdsområdena nedan.

Regeringen genomför dessutom statsförvaltningens produktivetsprogram med målet att uppnå en besparing på cirka 240 miljoner euro på 2027 års nivå. Till produktivetsprogrammet hör såväl nyttjande av digitaliseringsmöjligheter som ett lokalprogram för den offentliga sektorn. Utskottet anser också att det är viktigt med en kritisk genomgång av statens förvaltningskostnader och omkostnader samt långsiktig strukturell utveckling av funktionerna och gallring av uppgifter utanför kärnverksamheten.

Rambestämmelsen för statsfinanserna

Utskottet välkomnar att regeringen har åtagit sig att iaktta ramförfarandet för statsfinanserna, som är ett centralt instrument för styrning av regeringens finanspolitik och grunden för en trovärdig ekonomisk politik.

Målet är att utgifterna inom ramen för statsfinanserna ska vara 1,5 miljarder euro mindre än i den ram för statsfinanserna som fastställdes den 23 mars 2023. I ramen för valperioden reserveras för oförutsedda utgiftsbehov en så kallad ofördelad reserv som stiger till 250 miljoner euro och för tilläggsbudgetar reserveras årligen 400 miljoner euro. Regeringen har också gått in för att reserverna inte ska nyttjas om utgiftstrycket inte kräver att de används fullt ut.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Utskottet välkomnar att regeringen i ramen har reserverat handlingsutrymme för oförutsedda utgiftsbehov. Också riktlinjen att inte använda reserverna om det inte är nödvändigt är välkommen med tanke på behovet att dämpa skuldsättningsutvecklingen i stort. Utskottet konstaterar att helhetsbilden av valperiodens utgiftslinje kompliceras av regeringens investeringsprogram, som ökar utgifterna av engångsnatur. Statens revisionsverk har lyft fram att det hade varit bättre att i högre grad finansiera de extra utgifter som investeringsprogrammet medför genom en särskild ramreservering i enlighet med rambestämmelsen och att inte särbehandla finansieringen genom strukturell korrigerings av ramen.

Liksom statsrådet ser utskottet det som motiverat att det nya och tillfälliga försvarsmateriel och civila materiel samt humanitära bistånd som avsetts till stöd för Ukraina täcks utanför ramen. De här utgifterna beaktas som en strukturell korrigerings av ramnivån, dvs. ramen för valperioden höjs i enlighet med utgifterna.

I rambestämmelsen ingår enligt utskottet också en behövlig undantagsmekanism som syftar till att den ekonomiska politiken ska kunna reagera på mycket exceptionella och betydande krissituationer utanför regeringens influensområde. Det är också positivt att avsikten då är att begränsa det finanspolitiska handlingsutrymmet till anslagsökningar som är nödvändiga med tanke på krisen utan att äventyra finanspolitikens trovärdighet.

Utskottet välkomnar att ramen är mer omfattande än tidigare; den inbegriper nu också välfärdsområdenas ekonomi, objekt som tidigare finansierats med tippningsvinstmedel samt understöden från Statens bostadsfond och Gårdsbrukets utvecklingsfond. Utanför ramen finns de konjunkturrelaterade utgifterna, såsom utkomstskyddet för arbetslösa, bostadsbidraget, det grundläggande utkomststødet samt lönegarantin. Ändringar i grunderna för dem beaktas dock i ramen. Utanför ramen står i regel också bland annat ränteutgifterna för statsskulden, mervärdesskatteutgifterna och finansplaceringarna.

Främjande av ekonomisk tillväxt

För att stoppa skuldsättningen inom de offentliga finanserna anser utskottet i likhet med regeringen att omfattande åtgärder för att främja den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen är nödvändiga.

Höjning av sysselsättningsgraden. Regeringen har som mål att sysselsättningsgraden höjs till 80 procent fram till 2031. I enlighet med regeringsprogrammet uppstår välfärd genom arbete och företagande. Regeringen eftersträvar 100 000 nya sysselsatta senast 2027, vilket beräknas stärka de offentliga finanserna med mer än 2 miljarder euro. Regeringen har som ambition att förbättra sysselsättningen i första hand genom att göra det mindre attraktivt att stå utanför arbetslivet, vilket vid utskottets sakkunnigutfrågningar i huvudsak ansågs motiverat i den rådande permanenta bristen på arbetskraft.

Utskottet anser det vara viktigt att åtgärderna vidtas snabbt och med framförhållning för att effekterna ska bli synliga så snabbt som möjligt. De åtgärder som ger de största sysselsättningseffekterna gäller försämringen av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa samt frysen av indexhöjningarna av förmåner som är kopplade till folkpensions- eller konsumentpris-

Betänkande FiUB 7/2023 rd

index. Med tanke på de offentliga finanserna kan det också anses motiverat att sträva efter att förbättra arbetsmarknadens funktion så att anställningsrisken minskar. Det påpekades också för utskottet att Finland fortfarande har hög strukturell arbetslöshet och att det när sysselsättningsgraden stiger kan finnas arbetslösa som har allt svårare att hitta jobb.

FoU-investeringar. När det gäller att främja produktivitetsökningen sätter regeringen fokus på att öka finansieringen av forskning och utveckling (FoU) i enlighet med förra valperiodens parlamentariska överenskommelse. Regeringen har utfäst sig att nå målet att höja andelen av Finlands FoU-utgifter så att de utgör fyra procent av bruttonationalprodukten senast 2030. Lagen om statlig finansiering av forsknings- och utvecklingsverksamhet 2024—2030 (1092/2022) trädde i kraft vid ingången av 2023 och enligt den stiger det sammanlagda beloppet av statens FoU-fullmakter och anslag i statsbudgeten till 1,2 procent i relation till BNP fram till 2030. Detta innebär en ökning på cirka 2 miljarder euro jämfört med budgeten för 2023, vilket motsvarar en årlig höjning på i genomsnitt cirka 280 miljoner euro. För att den lagstadgade finansieringen för 2024 ska nås har FoU-finansieringen höjts med 264 miljoner euro. Regeringen har föreslagit att tillskottet särskilt ska riktas till stöd för företagets FoU-verksamhet, pilotförsök med forskarutbildning, fullmakt för Finlands Akademis forskningsprojekt och nationell medfinansiering av EU-projekt. Tillskotten för 2025—2027 har ännu inte anvisats under moment, men man har berett sig på detta genom en ramreservering.

Utskottet anser att FoU-satsningarna är ett mycket viktigt instrument för att stödja den framtida tillväxten och betonar särskilt vikten av att bedöma finansieringens effekter vid valet av inriktning under de kommande åren. Det är också viktigt att notera att uppnåendet av det nationella målet på 4 procent förutsätter att den offentliga finansieringen blir en ”hävstång” för ökade privata FoU-satsningar.

Investeringsprogram. Regeringen har dragit upp riktlinjer för genomförandet av ett investeringsprogram av engångsnatur på 4 miljarder euro som finansieras genom statens kapitalinkomster, avveckling av kapitaliseringen av onoterade statsägda bolag och intäktsföringar ur bostadsfonden. Avsikten är att en betydande del av helheten ska användas för att åtgärda det eftersatta basunderhållet av transportinfrastrukturen, för projekt för utveckling av trafiken samt för att kapitalisera bolaget för entimmeståget till Åbo. Också den offentliga infrastrukturen för laddning av el och tankning av gas i trafiken utvecklas. Inom social- och hälsovården och utvecklingen av den ska finansiella resurser användas för höjning av FPA-ersättningar för läkares mottagningsarvode, stärkt styrning av välfärdsområdena, programmet för ett gott arbete, digitaliseringsprogrammet, det nationella programmet för hälsa och välfärd, stöd för de äldres funktionsförmåga och möjligheter att klara sig i hemmet samt närståendevårdare.

Utskottet anser att i synnerhet fungerande transporter är ett viktigt tillväxtstödjande element och anser att tilläggssatsningarna är viktiga. Vid valet av objekt som ska finansieras bör uppmärksamhet fästas bland annat vid beredskapen att genomföra projekt samt vid de prioriteringar som fastställts i planen Trafik 12. Också satsningarna på att utveckla social- och hälsovårdstjänsterna är viktiga.

Tillståndsförfaranden för investeringar. Investeringar ska under ramperioden underlättas genom smidigare tillståndspraxis och en myndighetsreform. För ändamålet används sammanlagt cirka

Betänkande FiUB 7/2023 rd

32 miljoner euro av EU:s REpower-medel 2023—2026, vilket anvisas bland annat för utveckling av miljörelaterade tillståndsförfaranden och inrättande av samservice. Reformen kräver också anknytande ändringar i lagstiftningen.

Utskottet anser att ett smidigare tillståndsförfarande är ett viktigt sätt att påskynda investeringar och avveckla köerna när det gäller tillståndsansökningar. Reformen stöds också av tillskottet för rättsvården. Det påskyndar de rättsprocesser som ofta förekommer i samband med ansökningar.

Utbildning. På mycket lång sikt kommer tillskottet för att förbättra resultaten av den grundläggande utbildningen att bidra till både produktivitet och sysselsättning. Den grundläggande utbildningen stärks med 50 miljoner euro 2024, varav den permanenta tilläggsfinansieringen stiger till 200 miljoner euro på 2027 års nivå.

Utskottet anser att det är ytterst viktigt med ett tillskott för att stärka de grundläggande färdigheterna, stödet för inläring och studiehandedningen på andra stadiet. Utskottet lyfter också i vidare bemärkelse fram åtgärder för att höja utbildningsnivån. Andelen högskoleutbildade i de yngsta åldersklasserna har inte stigit på flera år, utan den har stannat på omkring 40 procent. Från att ha funnits bland de ledande OECD-länderna har Finland de senaste 15 åren sjunkit under genomsnittet. Regeringens tilläggsfinansiering av antalet nybörjarplatser vid högskolorna och planerna på att begränsa finansieringen av andra examina bidrar till att öka antalet platser för dem som ska avlägga den första examen. Sakkunniga lyfte fram att det finns skäl att satsa mer på utbildning och särskilt på högskoleutbildning än vad som anges i regeringsprogrammet. Effektiva åtgärder behövs också enligt utskottet på bred front.

Arbetskraftsinvandring. Invandring på grund av arbete och studier är en förutsättning för ekonomisk tillväxt och tillgång på arbetskraft. Utan ökad invandring minskar befolkningen i arbetsför ålder med 5 000–10 000 personer varje år under hela nästa decennium. Därför är det bra att bland annat den gynnsamma skattebehandlingen av utländska nyckelpersoner förlängs till sju år. Utskottet betonar också att Finlands budskap till personer som kommer till Finland för att studera och till utbildade personer som kommer för att arbeta bör vara positivt och välkomnande för att Finland ska kunna locka kompetent personal i den internationella konkurrensen. Det är viktigt att ta hänsyn till detta i alla migrationsfrågor.

Hur utgiftsnedskärningarna riktas

I regeringens riktlinjer riktas utgiftsnedskärningarna i stor utsträckning till social trygghet och social- och hälsovårdstjänster. Enligt utredning till utskottet är det svårt att undvika detta, eftersom social trygghet och social- och hälsovårdstjänster täcker merparten av de offentliga utgifterna. Dessutom har det gjorts utfästelser att under det kommande decenniet använda klart mer anslag än tidigare bland annat för försvaret och den inre säkerheten. För att trygga förutsättningarna för ekonomisk tillväxt är det också nödvändigt att den offentliga FoU-finansieringen under årtiondet stiger till en högre nivå än tidigare i enlighet med den nya lagstiftningen. Det råder bred politisk enighet om dessa riktlinjer. Utskottet betonar dessutom att tillväxtpolitiken inte heller talar för en minskning av utbildningsutgifterna.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Nedskärningarna i den sociala tryggheten väcker med fog frågan om inkomstfördelningens konsekvenser. Social- och hälsovårdsministeriets kalkyler över de planerade åtgärderna för 2024 visar att inkomstskillnaderna ökar. Med tanke på den inverkan som ökningen av sysselsättningen har, ser Ginikoefficienten för disponibla inkomster ut att stiga med drygt 2 procentenheter. Detta skulle innebära att inkomstskillnaderna grovt sett ligger på samma nivå som i Sverige, Frankrike, Nederländerna och Tyskland men blir klart större än i Norge och Danmark. Inkomstutjämnningen mätt med skillnaden mellan Ginikoefficienterna för disponibla inkomster och marknadsinkomster visar att Finland fortfarande finns bland de OECD-länder som mest jämnar ut inkomsterna.

Utskottet anser det vara viktigt att konsekvenserna av ändringarna följs noggrant och att särskild uppmärksamhet fästs vid barnfamiljernas situation. Vid utfrågningen i utskottet betonades också risken för att nedskärningarna i den sociala tryggheten kumuleras för samma personer, vilket kommer att synas bland annat i ett ökat behov av utkomststöd.

Finansieringen av välfärdsområdena

I planen för de offentliga finanserna behandlas välfärdsområdenas ekonomi, konsekvenserna av statens åtgärder och den statliga finansieringen av välfärdsområdena som en helhet. I fråga om socialvården, hälso- och sjukvården och räddningsväsendet inkluderas också Helsingfors stad. Välfärdsområdena finansierar sin verksamhet i huvudsak med generell statlig finansiering. Dessutom får välfärdsområdena statsunderstöd, kundavgifter och andra verksamhetsintäkter samt finansiella intäkter.

De generella statliga finansiella resurserna till välfärdsområdena och HUS-sammanslutningen är cirka 24,7 miljarder euro 2024, vilket är cirka 4 miljarder euro mer än i den ordinarie budgeten för 2023. Förändringen förklaras till stor del av att cirka 1,9 miljarder euro av finansieringen för 2023 betalades ut redan i december 2022. Den finansiering som bokförs som välfärdsområdenas intäkter 2024 ökar totalt med cirka en miljard euro jämfört med 2023.

I enlighet med lagen om välfärdsområdenas finansiering justeras grunden för den statliga finansieringen 2024 så att den motsvarar de kostnader som överförts från kommunerna till välfärdsområdena utifrån utfallet 2022. I finansieringen beaktas den uppskattade årliga ökningen av befolkningens behov av social- och hälsovårdstjänster, som höjs med 0,2 procentenheter åren 2023—2029 bland annat på grund av kostnaderna under övergångsperioden. Finansieringen höjs likaså med ett index som beaktar förändringarna i den allmänna inkomstnivån, konsumentpriserna och socialskyddsavgiften.

Finansieringen för 2023 var underdimensionerad. Den baserade sig på kommunernas budgetuppgifter för 2022, som var cirka 0,7 miljarder euro lägre än de bokslutsuppgifter som senare färdigställdes. Dessutom har höjningen av kostnadsnivån överstigit vad som prognostiserades hösten 2022. Enligt utredning till utskottet kan välfärdsområdenas sammanlagda underskott uppgå till cirka en miljard euro utifrån bokslutsprognoserna för 2023.

Enligt lagen justeras nivån på välfärdsområdenas generella finansiering i efterhand med två års fördröjning så att den motsvarar de faktiska kostnaderna i hela landet. Efterhandsjusteringen 2025 kommer således att öka de finansiella resurserna till välfärdsområdena, och regeringen har förbe-

Betänkande FiUB 7/2023 rd

rett sig på detta med en så kallad ramreservering i planen för de offentliga finanserna. Också för efterhandsjusteringarna 2026 och 2027 har det gjorts ramreserveringar. Från och med 2026 är avsikten dessutom att i efterhandsjusteringen beakta områdenas egenandel som stegvis stiger i enlighet med regeringsprogrammet.

I regeringsprogrammet beräknas en sparpotential på 0,9 miljarder euro för välfärdsområdenas egna åtgärder på 2027 års nivå. Varje välfärdsområde lägger självständigt fast riktlinjer för sina moderniserings- och anpassningsmetoder och effekterna av dessa åtgärder har inte beaktats i planen för de offentliga finanserna. Besparingarna realiserar i den generella finansieringen av välfärdsområdena utifrån efterhandsjusteringen. De sakkunniga som utskottet hört har framfört att genomförandet av dessa sparbetning är förenat med osäkerhet. Utskottet konstaterar dock att välfärdsområdena är skyldiga att täcka underskott i balansräkningen inom högst två år från ingången av året efter det år då bokslutet fastställdes, vilket skapar ett effektivt incitament att bereda förändringsprogram för att effektivisera verksamheten och hitta besparingar.

Utskottet har informerats om att kravet på att täcka underskottet är krävande för en del av välfärdsområdena bland annat på grund av den underdimensionerade finansieringen i den ursprungliga överföringskalkylen, vilket också kan leda till kortsiktiga anpassningslösningar och differentiering av välfärdsområdena och de tjänster som de producerar. Det har också framförts en önskan om att sänka skyldigheten att täcka underskotten de första 1—2 åren. Utskottet konstaterar att situationen varierar mellan välfärdsområdena och betonar att reglerna för att täcka välfärdsområdenas budgetrestriktioner och underskott bör vara incitament för en vettig ekonomi.

Utskottet anser att det är ytterst viktigt att effektivisera välfärdsområdenas verksamhet, öka genomslagskraften och införa förändringsprogram för välfärdsområdena för att dämpa kostnadsökningen och också trygga tillgången på personal. Genomförandet av åtgärderna förutsätter att statens styrning av välfärdsområdena lyckas — målsättningen och styrningen ska vara tydliga och ambitiösa och budgetrestriktionen får inte mjukas upp. I styrningen bör man också fästa uppmärksamhet vid en långsiktig reform i stället för kortsiktiga ändringar.

Utskottet välkomnar regeringens allmänna linje att det inte görs några betydande ändringar i finansieringsmodellen för välfärdsområdena under de första åren av verksamheten, att indexhöjningarna inte skärs ner och att uppgifterna och förpliktelserna lättas upp i stället för att utökas. På 2024 års nivå lättar regeringens åtgärder upp välfärdsområdenas uppgifter med cirka 130 miljoner euro jämfört med den tekniska planen för de offentliga finanserna våren 2023. Detta motsvarar en minskning med cirka en tredjedel av den uppgifts- och skyldighetsbörda som den föregående regeringen hade föreskrivit för välfärdsområdena för 2024. Exempelvis senareläggs ikraftträdandet av minimidimensioneringen på 0,7 för vårdpersonalen inom heldygnsomsorgen för äldre och lagen om funktionshindersservice preciseras.

Välfärdsområdena kompenseras fullt ut för kostnaderna för ändringarna i uppgifterna. Trots detta anser utskottet att regeringens riktlinjer om att skyldigheterna för välfärdsområdena inte skärps bland annat med beaktande av utmaningarna med tillgången på personal är viktiga. Detta ger välfärdsområdena större möjligheter till flexibel och kostnadseffektiv verksamhet för att tillgodose servicebehovet. Det är viktigt att också bedöma andra möjligheter att lätta upp regleringen bland annat för att utnyttja teknik och digitalisering och möjliggöra effektiv arbetstid.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

I planen för de offentliga finanserna ska det enligt lagen om välfärdsområden bedömas om välfärdsområdenas finansiering räcker till för att sköta deras uppgifter som helhet och enligt välfärdsområde. Denna granskning har gjorts på riks nivå utifrån en kalkyl över utgiftstrycket och områdesspecifikt utifrån budgetuppgifter och bokslutsprognoser. Den välfärdsområdesspecifika informationen fördjupas i framtida planer för de offentliga finanserna, när ytterligare jämförbar och pålitlig information om områdenas verksamhet och ekonomi finns att tillgå. Utskottet betonar betydelsen av tillförlitlig och heltäckande jämförande information och kunskapsbaserad ledning och understryker vikten av att utveckla kunskapsunderlaget och statistikföringen så att välfärdsområdena har tillgång till aktuell och jämförbar information bland annat om servicebehovet, tillgången till service samt kostnaderna för och effekterna av servicen.

Den kommunala ekonomin

I och med social- och hälsovårdsreformen föll det utgiftstryck som föranleds av en åldrande befolkning bort ur den kommunala ekonomin. Trots detta råder det under ramperioden obalans mellan inkomster och utgifter inom den kommunala ekonomin. Kommunerna har i och med att uppgiftsfältet krymper mindre möjligheter till utgiftsanpassning, vilket ökar trycket på att höja skattesatserna. Kommunerna befinner sig också i mycket olika utgångsläge och differentieringen av den kommunala ekonomin syns tydligare än tidigare.

I den kommunala ekonomin ligger tyngdpunkten nu i högre grad än tidigare på kostnaderna för bildningsväsendet. Den kommunala ekonomin förändras också avsevärt när arbets- och närings-tjänsterna överförs på kommunerna och kommunernas finansieringsansvar för utkomstskyddet för arbetslösa ökas, vilket ökar kommunernas statsandel med cirka 900 miljoner euro från och med 2025. I fortsättningen kommer sysselsättningsutvecklingen att ha en större inverkan än tidigare på den kommunala ekonomin. Utskottet välkomnar att regeringen har lagt fast riktlinjer för reformen av kommunernas finansiering och statsandelssystem så att de motsvarar kommunernas nya roll samt situationen efter reformen av social- och hälsovårdstjänsterna samt reformen av arbets- och närings-tjänsterna.

För statsbidragen till kommunernas driftsekonomi allokeras totalt ungefär 5,1 miljarder euro 2024. De kalkylerade statsandelarna uppgår till cirka 3,7 miljarder euro, varav statsandelen för kommunal basservice är cirka 2,46 miljarder euro. Den kommunala ekonomin är under valperioden föremål för en så kallad indexbroms, vilket innebär att statsandelen minskar till följd av en besparing som motsvarar en indexhöjning med 1 procentenhet. Sammantaget är regeringens åtgärder dock relativt neutrala i fråga om den kommunala ekonomin, även om de konsekvenser som de omfattande förändringarna i de sociala trygghetsförmånerna har för den kommunala ekonomin är förenade med osäkerhet.

Regeringen har åtagit sig att kompensera kommunerna för de nya och utvidgade uppgifterna genom att finansiera uppgifterna fullt ut eller genom att avveckla andra skyldigheter. Utskottet anser det vara viktigt att uppgiftsändringarna täcks fullt ut och välkomnar att regeringen har lagt fast riktlinjer för att iaktta realistisk bedömning och personalkonsekvenser i statsandelsåliggandena.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Hållbar utveckling

I planen för de offentliga finanserna främjas målen för klimatneutralitet med sammanlagt cirka 2,3 miljarder euro år 2024 och satsningen sjunker till 1,6 miljarder euro senast 2027. Nivån för 2024 höjs av de anslag enligt Finlands plan för återhämtning och resiliens som löper ut 2026 samt av besluten om ett åtgärds paket som stärker försörjningsberedskapen och självförsörjningsgraden i fråga om energi. Besluten fattades av ministerarbetsgruppen för beredskap utifrån riktlinjerna våren 2022. De finansiella resurserna minskar däremot till följd av de anpassningsåtgärder för de offentliga finanserna som överenskommits i regeringsprogrammet och som minskar bland annat produktionsstödet för förnybar energi.

Utskottet anser att anslagen för hållbar utveckling är viktiga och betonar valet av effektiva åtgärder i strävan efter klimatneutralitet, stärkande av den biologiska mångfalden och bekämpning av förlusten av biologisk mångfald i enlighet med regeringsprogrammet. Enligt klimatårsberättelsen (B 17/2023 rd) ligger takten för utsläppsminskningen i linje med klimatlagens mål för minskade utsläpp för 2030. Det är dock viktigt att fästa särskild uppmärksamhet vid klimatåtgärderna inom markanvändningssektorn för att uppfylla målen enligt EU:s LULUCF-förordning och göra en bred bedömning av metodurvalet med hänsyn till kostnadseffektiviteten. I enlighet med regeringsprogrammet är det också väsentligt att bereda en ny energi- och klimatstrategi där främjandet av investeringarna och energiomställningen inom industrin står i centrum.

Statens finansiella åtaganden och risker

Delområdena i statens största exponeringar består av statsskuld (151 miljarder euro i slutet av 2023), pensionsåtagande (97 miljarder euro 2022) samt statsborgen och statsgarantier (68,5 miljarder euro 2022). Den största ökningen under de senaste 10 åren har skett i beloppen av statsskuld samt statsborgen och statsgarantier. Även de borgensförbindelser som gäller Finnvera och de statliga fonderna har redan länge ökat stadigt. Staten kan också åläggas ansvar till exempel för att trygga kontinuiteten i samhällsfunktionerna.

Utskottet uttrycker sin djupa oro över ökningen av statens ekonomiska åtaganden och i synnerhet över den kraftiga ökningen av statsskulden och räntekostnaderna. Utskottet anser också ur denna synvinkel att det är nödvändigt att snabbt genomföra åtgärderna för att få de offentliga finanserna i balans. Enbart ränteutgifterna beräknas uppgå till 3,2 miljarder euro 2024 och gradvis stiga till 3,7 miljarder euro fram till 2027. De kostnader som uppstår när statens åtaganden realiserar kan dessutom komma att utgöra en stor ytterligare börda för samhällsekonomin. Ekonomiska beslut som blir bindande för staten samt hanteringen av åtagandena och riskerna bör således följas upp och bedömas noggrant. Det är också viktigt att aktivt bedöma om den ränteriskstrategi som ligger till grund för upplåningen är à jour.

Utskottet noterar dessutom att skuldsättningsutvecklingen i avgörande grad beror på skillnaden mellan den ekonomiska tillväxttakten och räntan på den offentliga skulden. När räntenivån på skulden i stor utsträckning bestäms utifrån den internationella räntenivån, betonar också detta vikten av ovannämnda åtgärder som främjar produktiviteten och den ekonomiska tillväxten.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Andra kommentarer enligt förvaltningsområde

I fråga om andra kommentarer beträffande olika förvaltningsområden hänvisar finansutskottet till utlåtandena från fackutskotten och går närmare in på dem i sitt budgetbetänkande för 2024.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner ett ställningstagande med anledning av redogörelse SRR 1/2023 rd.

Utskottets förslag till ställningstagande

Riksdagen har ingenting att anmärka med anledning av redogörelsen.

Helsingfors 14.11.2023

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
vice ordförande Saara Hyrkkö gröna
medlem Otto Andersson sv
medlem Markku Eestilä saml
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Timo Heinonen saml
medlem Marko Kilpi saml
medlem Jari Koskela saf
medlem Aki Lindén sd
medlem Minna Reijonen saf
medlem Joonas Räsänen sd
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf
medlem Ville Valkonen saml
medlem Pia Viitanen sd
medlem Timo Vornanen saf (delvis)
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Hannu Hoskonen cent (delvis)
ersättare Eeva Kalli cent
ersättare Minja Koskela vänst (delvis)
ersättare Krista Mikkonen gröna (delvis)
ersättare Jari Ronkainen saf (delvis)
ersättare Ville Väyrynen saml.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Sekreterare var

utskottsråd Mari Nuutila
utskottsråd Jonna Berghäll.

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 1

Reservation 1 /sd

Motivering

De ekonomiska utsikterna ställer oss inför utmaningar. Centralbankernas åtgärder för att dämpa inflationen har snabbt höjt räntenivån. En liten öppen ekonomi som Finland påverkas också kraftigt av de internationella konjunkturerna. I denna situation hotar den avtagande tillväxten regeringens anpassningsmål på kort sikt. Samtidigt hotar en oambitiös finanspolitik att på lång sikt försvaga de tillväxtförutsättningar som den gemensamma välfärden och de offentliga finansernas hållbarhet på lång sikt slutligen är beroende av.

Även om den inriktningen av finanspolitiken konjunkturpolitiskt sett kan anses vara någorlunda korrekt, har det betydelse både på kort och på lång sikt var anpassningsåtgärderna sätts in.

Om det viktigaste målet för finanspolitiken inte är att skapa tillväxt utan att stärka de offentliga finanserna genom att skära ner oavsett konjunkturrisken, finns det stor risk för att någotdera målet inte uppnås. Den långsammare tillväxten urholkar effekterna av nedskärningarna och avsaknaden av tillväxtingsåtgärder leder till permanent avtagande tillväxt.

Som det står i betänkandet: *Till de strukturella problemen i Finlands ekonomi hör en svag produktivitetstillväxt och blygsamma investeringar i produktion. Produktivitetstökningen fördröjs av bland annat att forsknings- och produktutvecklingsverksamheten har relativt liten omfattning och av att unga har en lägre utbildningsnivå än i andra industriländer. Även om sysselsättningsgraden har ökat betydligt under de senaste åren är arbetslöshetsgraden fortfarande hög och det råder brist på kompetent arbetskraft. Finansministeriet förutspår att sysselsättningsgraden stiger från 73,8 till 75,2 procent under ramperioden.*

Kort sagt är detta en av de största utmaningarna med planen för de offentliga finanserna. Från förra regeringsperioden ärvde regeringen FoUI-paketet, en av de viktigaste satsningarna på tillväxt. Men allt annat saknas i regeringens palett: målmedvetna åtgärder för att stoppa nedgången i utbildningsnivån och omfattande åtgärder för att förbättra tillgången på arbetskraft. I synnerhet åtgärderna för att främja arbetskraftsinvandring är ohjälpligt anspråkslösa och otillräckliga med beaktande av den åldrande befolkningen i Finland. Regeringens plan för att åtgärda bristen på arbetskraft genom att skära ner den sociala tryggheten är orealistisk med beaktande av befolkningsstrukturen och det nuvarande relativa sysselsättningstalet.

En del av åtgärderna, såsom att försvaga incitamenten för deltidsarbete, kan visa sig vara ett felsteg särskilt under förhållanden med avtagande tillväxt. Regeringen har för avsikt att dirigera så många som möjligt till heltidsarbete, oberoende av livssituation. Men det handlar inte bara om människornas egna val. Det beror också på hur mycket heltidsarbete som står till buds, vilket många ekonomiska experter har påpekat.

Regeringen tänker införa ett stort reformpaket i arbetsmarknadslagstiftningen som försvagar arbetstagarnas villkor. Enligt finansministeriet har dessa reformer inga tillväxteffekter eller syssel-

Betänkande FiUB 7/2023 rd **Reservation 1**

sättningsfrämjande effekter. Den enda säkra effekten är att instabiliteten på arbetsmarknaden ökar, vilket kan ha en negativ inverkan på tillväxten både på kort och på lång sikt.

Regeringens skattepolitik är förvånansvärt anspråkslös och knapphändig. Det värsta är dock den stora konflikten med regeringens uttalade mål. Trots att regeringen säger att den håller fast vid Finlands klimatmål, beaktar den i sin skattepolitik inte trippelkrisen i miljön. Tvärtom vidtar regeringen aktiva åtgärder som försämrar Finlands förutsättningar att fullgöra sina åtaganden för utsläppsminskning inom ansvarsfördelningssektorn. Det är också märkligt hur man undantar de högsta inkomstklasserna från åtgärderna för att få de offentliga finanserna i balans. De här inkomstklasserna får tvärtom direkta och indirekta skatteförmåner. Anpassningsåtgärderna betalas i sin helhet av låginkomsttagare och medelinkomsttagare.

Under de följande fyra åren kommer Finlands totala skatteuttag att sjunka kraftigt och i slutet av valperioden sjunker skatteuttaget till en lika låg nivå som år 1987. Den sjunkande trenden förvärrar problemet med hållbarhetsunderskottet, eftersom det totala skatteuttaget beräknas minska med sammanlagt cirka 2,9 procent från 2022 till 2027, vilket motsvarar cirka 9,5 miljarder euro av den uppskattade bruttonationalprodukten för 2027. Även om regeringen inte strävar efter att höja det totala skatteuttaget, bör man åtminstone sträva efter att bromsa minskningen av det och använda tilläggsinkomsterna för att få de offentliga finanserna i balans.

Som styrnings- och anpassningsmetod utelämnas beskattningen dock nästan helt och hållet i planen för de offentliga finanserna.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen korrigerar planen för de offentliga finanserna så att bördan för den nödvändiga anpassningen av de offentliga finanserna fördelas jämnare mellan befolkningsgrupperna. Också beskattningen bör användas som ett sätt att anpassa de offentliga finanserna och minska underskottet inom statsförvaltningen.*
- 2. Riksdagen förutsätter att välfärdsområdena beviljas tilläggstid för att täcka underskott och att regeringen utan dröjsmål lämnar riksdagen ett förslag till lagändring.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen slopar de föreslagna nedskärningarna på cirka 1,4 miljarder euro inom social- och hälsovårdstjänsterna.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen ger välfärdsområdena arbetsro och reserverar tillräcklig finansiering för ordnandet av social- och hälsovårdstjänsterna.*

Betänkande FiUB 7/2023 rd
Reservation 1

- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen i sin transportpolitik åter går in för den handlingsmodell som den parlamentariska gruppen Trafik12 har lagt fram.*
- 6. Riksdagen förutsätter att tillväxtfaktorerna stärks genom åtgärder som ökar investeringarna, arbetskraftsinvandringen och målmedvetna åtgärder för att stoppa nedgången i de ungas utbildningsnivå.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen utarbetar ett åtgärdsprogram för att återställa de ungas välbefinnande och framtidstro och i synnerhet inte ökar fattigdomen bland barnfamiljer och avstår från nedskärningar som försämrar de ungas ställning.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen stärker sina åtgärder för att stoppa byggbranschens kollaps och för att säkerställa tillräcklig kapacitet för bostadsproduktion.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen anvisar Gränsbevakningsväsendet tillräcklig finansiering och fäster uppmärksamhet vid personalens välbefinnande och arbetshälsa inom den inre och den yttre säkerheten.*
- 10. Riksdagen förutsätter att Finland håller fast vid sina klimatåtaganden och dämpar förlusten av biologisk mångfald genom ett målmedvetet åtgärdsprogram.*

Helsingfors 14.11.2023

Joona Räsänen sd
Seppo Eskelinen sd
Pia Viitanen sd
Aki Lindén sd

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 2

Reservation 2 /cent

Motivering

Finlands ekonomi och finansieringen av välfärdssamhället måste få en hållbar grund

Regeringen har som mål att stabilisera skuldkvoten och på längre sikt varaktigare vända den i en mer permanent nedåtgående riktning så att den i slutändan ligger på samma nivå som i de övriga nordiska länderna. Målet enligt regeringsprogrammet är att saldot i de offentliga finanserna ska förbättras så att underskottet inom denna valperiod, dvs. senast 2027, är högst -1 procent av brutonationalprodukten.

I syfte att nå målet för de offentliga finanserna åtar sig regeringen att under valperioden genomföra permanenta åtgärder som tillsammans stärker de offentliga finanserna med ett nettobelopp på 6 miljarder euro beräknat för år 2027.

Centern delar regeringens åsikt att det är nödvändigt att stärka de offentliga finanserna. Finlands ekonomi och finansieringen av välfärdssamhället måste få en hållbar grund för att Finland ska ha beredskap inför kommande kriser och stå emot det utgiftstryck som den åldrande befolkningen skapar.

Enligt finansministeriets uppskattning före riksdagsvalet uppgår balanseringsbehovet fram till 2030 till 9 miljarder euro.

Centern anser att balanseringsmålet för valperioden 2023—2027 bör ligga inom intervallet 4,5—5,5 miljarder euro. Till skillnad från regeringen indelar vi målet i tre helheter:

- Utgiftsnedskärningar ger 2,5—3 miljarder euro.
- Stärkt sysselsättning och ekonomisk tillväxt ger 1,5 miljarder euro.
- Beskattningsåtgärder ger 0,5—1 miljarder euro.

Återstående 3,5—4,5 miljarder euro bör för sin del täckas under nästa valperiod 2027—2031.

Sammantaget vill vi göra något färre nedskärningar än regeringen för att de ska kunna riktas på ett skäligare och rättvisare sätt.

Å andra sidan vill vi använda moderat skatteanpassning som en del av metodarsenalen och åtminstone inte ta lån för att lindra beskattningen på det sätt som regeringen gör. Att sänka skatterna genom upplåning kan inte anses vara rakryggat och ansvarsfullt i fiskalt avseende, med tanke på att underskottet i statsfinanserna nästa år beräknas uppgå till 11,5 miljarder euro.

I den offentliga debatten har det inte ägnats någon större uppmärksamhet vid att regeringens kategoriska vägran att tillgripa skatteanpassningar kommer att leda till att Finlands totala skatteuttag sjunker betydligt under valperioden.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Reservation 2

Skatteuttaget var 43 procent 2022 och finansministeriet bedömer att det kommer att sjunka till cirka 40 procent före 2027. Nedgången beror bland annat på att styrningseffekten av exempelvis fossila bränslen fungerar. På 2027 års nivå innebär det minskade skatteuttaget att skatteintäkterna är cirka 9 miljarder euro mindre än vad de kalkylmässigt skulle vara enligt skatteuttaget 2022.

Beskattningen i Finland är dock relativt stram och därför kan skatterna inte höjas mer genom regeringens beslut utan att förutsättningarna för ekonomisk tillväxt går förlorade. Skattepolitiken måste vara stabil och förutsägbar.

Regeringens värdeval att inte alls använda sig av skatteanpassning pressar upp anpassningstrycket på många sociala trygghetsförmåner. Till råga på allt bereder regeringen samtidigt en riktad skattesänkning för dem som har de högsta inkomsterna genom att höja den nedre gränsen för solidaritetsskatten till 150 000 euro. Detta visar att regeringen inte har någon känsla för rättvisa.

Centern är beredd på återhållsamma skattehöjningar som åtgärd för att få de offentliga finanserna i balans. Exempelvis bör de som äger elbil i större utsträckning än för närvarande delta via beskattningen i kostnaderna för transportinfrastrukturen och det övriga samhället. Också skatter som tobaksskatten kan höjas och å andra sidan kan man avstå från att lindra skatten på öl.

Den viktigaste skillnaden gällande utgiftsbesparingar mellan centern och regeringen är hur vi förhåller oss till välfärdsområdenas situation. Välfärdsområden med stora underskott behöver mer tid för att få sin ekonomi i balans. Regeringens nedskärningslinje leder till tvära gallringar i när-service och basservice på olika håll i landet. Tidsfristen för att täcka underskottet bör i välfärdsområdenas startfas förlängas från två till fyra år, på det sätt som vi har föreslagit.

Enligt Centerns uppfattning kan välfärdsområdenas uppgifter och skyldigheter lindras, vilket regeringen också har föreslagit. Men Centern skulle låta välfärdsområdena behålla den planerade finansieringen för att de ska ha förutsättningar att få ekonomin i balans utan oskäliga sparbeslut. Centern kommer särskilt att inta ståndpunkter till varje åtgärd för att lätta på uppgifter och skyldigheter när beredningen av åtgärderna går vidare.

Dessutom skulle vi inte gå in för regeringens sparåtgärder som särskilt slår mot barnfamiljer, såsom slopandet av barnförhöjningarna inom utkomstskyddet för arbetslösa. Vi förstår inte varför regeringen i denna befolkningssituation har beslutat rikta nedskärningar till barnfamiljer, som också i övrigt är har det svårt bland annat på grund av ränteutgifterna för bostadslån och de allmänna prishöjningarna.

Trovärdigheten hos regeringens sparlista på fyra miljarder euro är delvis tvivelaktig, eftersom regeringen inte har visat på vilket sätt den kommer att mäta och verifiera utfallet av sitt största enskilda sparobjekt, det vill säga de besparingar på nästan 900 miljoner euro som väntas bli genomförda genom välfärdsområdenas egna åtgärder. Detta skapar också en besvärlig situation för riksdagen, eftersom det inte har lagts fram några ordentliga utgångsdata eller indikatorer för uppföljningen av detta mål. Regeringsprogrammet ger en motstridig bild av vilket basscenario regeringen över huvud taget tänker spegla välfärdsområdenas egna åtgärder mot och hur dessa åtgärders effekter realiseras i de offentliga finanserna före 2027.

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 2

Regeringens mål för en nytta på 2 miljarder euro för de offentliga finanserna genom åtgärder som stärker sysselsättningen är ambitiöst och motiverat. Vid sakkunnighörandena har det dock framgått att även om åtgärden grundar sig på trovärdiga konsekvensbedömningar från finansministeriet, antas resultatet bli sysselsättning på heltid. Men antagandet är förenat med utmaningar med hänsyn till att den befolkning som nu inte är i arbetslivet kan ha avvikande arbetsförmåga och möjligheter till exempel på grund av sin familjesituation. Det relativa sysselsättningstalet har redan stigit rejält i Finland under de senaste åtta åren.

Den högre sysselsättningen i de övriga nordiska länderna baserar sig på en större andel deltidsarbete, men regeringen vidtar åtgärder som omintetgör incitamenten för deltidsarbete, såsom att slopa det skyddade beloppet för utkomstskyddet för arbetslösa. Antalet timmar per arbetsför person i Finland ligger redan i täten i de nordiska länderna. Konsekvenserna av regeringens sysselsättningsåtgärder måste därför följas noggrant under valperioden och vi bör inte enbart lita på de konsekvensbedömningar som gjorts på förhand.

Regeringens ekonomiska mål hotar att urholkas – Finland behöver produktivitetssökning och ekonomisk tillväxt

För att de offentliga finanserna ska kunna saneras krävs det inte bara att arbetsmarknaden reformeras och anpassas utan också att förutsättningarna för ekonomisk tillväxt stärks.

I sin ekonomiska översikt (hösten 2023) noterar finansministeriet att läget i de offentliga finanserna har försämrats jämfört med beräkningarna i början av sommaren 2023 och att det innebär att regeringens åtgärder inte förbättrar de offentliga finanserna som väntat. Skuldkvoten stabiliseras emellertid tillfälligt under valperioden, även om den är högre än vad som uppskattades ännu sommaren 2023. Saldot i de offentliga finanserna kommer alltså inte att nå målet i slutet av valperioden.

Finansministeriet beskriver saken med vackra ord, eftersom underskottet i de offentliga finanserna enligt prognosen kommer att vara hela -2,8 så sent som 2027. Nivån är alltså långt från en procent, som regeringen satt som mål. Under 2024—2026 överträds rentav EU-fördragets regel om ett underskott på högst 3 procent i de offentliga finanserna.

I strid med regeringens mål fortsätter de offentliga samfundens bruttoskuld i relation till BNP att öka från den beräknade nivån på 74,2 procent 2023 till 81,6 procent före 2027. Inte ens ökningen av skuldkvoten kan därför nödvändigtvis stoppas. Alla åtgärder enligt regeringsprogrammet syns dock ännu inte i den ekonomiska prognosen.

Regeringens mål är inte längre det som före valet utlovades av samlingspartiet, som blev statsministerparti. Samlingspartiet sade att det är dags att sluta leva på kredit. I verkligheten efter valet planerar regeringen nu i sin första plan för de offentliga finanserna en rekordstor tilläggsskuld på nästan 50 miljarder euro till staten under statsminister Orpos regeringsperiod. Utan att det ens finns coronautgifter eller minskade skatteinkomster till följd av coronapandemin att vänta på samma sätt som under förra valperioden. I stället för att svänga hotar skuldskeppet nu att sjunka på grund av överlast. Ännu längre från att infrias är visserligen det andra stora regeringspartiets löften om billig bensin och diesel; pumppriserna har inte visat några tecken på att bli billigare.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Reservation 2

Nästa år börjar skuldsättningstakten inom statsfinanserna tillta jämfört med i år. Ur Finlands synvinkel är det viktigt att regeringen lyckas genomföra arbetsmarknadsreformer som stärker tillväxtbasen och som siktar på 100 000 fler sysselsatta. Det vore klokt av regeringen att bedöma reformerna med tanke på deras betydelse.

Nu finns det risk för en allvarlig konflikt på arbetsmarknaden när regeringen försöker ändra lagstiftningen på många olika punkter, trots att man inte för alla frågor har identifierat några betydande sysselsättningseffekter, såsom frågan om sjukfrånvaro den första dagen.

Regeringen bör bedöma arbetslivets utvecklingsbehov med större fokus på arbetstagarna. Till exempel förutsätter en verklig ökning av lokala avtal att förtroendet stärks och då måste också arbetstagarna bättre än för närvarande kunna känna till och förstå företagets ekonomiska situation och utsikter.

Centern stöder regeringens linje att målmedvetet öka satsningarna på forskning och utveckling (FoU) på det sätt som riksdagspartierna parlamentariskt kom överens om under den föregående valperioden. Regeringens mål att göra tillståndsförfarandena smidigare är också ett steg i rätt riktning. Genomslagskraften för forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten (FoUI) bör ökas och stöden för det bör riktas till hela landet. Detta förutsätter ett aktivt samarbete mellan företag och högskolor överallt i Finland. Det räcker dock inte med enbart satsningar på FoU-verksamhet, om inte regeringen samtidigt säkerställer att det finns tillgång till kompetent arbetskraft.

Arbetsmarknaden måste reformeras så att den fungerar bättre till, exempel genom att man ökar användningen av lokala avtal och förnyar utkomstskyddet för arbetslösa. Regeringens målsättning om att få 100 000 nya sysselsatta är bra men det räcker inte i sig utan det behövs också arbetskraftsinvandring.

I flera sakkunnigyttranden betonas att arbetskraftsinvandringen har avgörande betydelse för tillväxtutsikterna. Realiteten i Finland är att befolkningen i arbetsför ålder minskar och utan ny extra arbetskraft är tillväxtutsikterna oundvikligen dåliga.

En smärtpunkt i regeringens politik är den njujga inställningen till arbetskraftsinvandring. Exempelvis den så kallade tremånadersregeln som regeringen planerar, där en arbetskraftsrelaterad invandrare ska lämna landet om han eller hon inte lyckas hitta nytt arbete efter ett avslutat anställningsförhållande, gör redan nu Finland mindre attraktivt för utländska experter, eftersom regeringens verksamhet ökar osäkerheten.

Samtidigt som regeringen stramar åt arbetskraftsinvandringen ska vuxenutbildningsstödet nu avskaffas helt och hållet. Det gör det ännu svårare att få kunnig arbetskraft.

Regeringen räknar med bättre tillväxt nästa år än andra aktörer som gör ekonomiska prognoser. Ur Finlands synvinkel vore det naturligtvis bra om den ekonomiska tillväxt på drygt en procent som regeringen förutspår förverkligades, men det är möjligt att också detta är en alltför positiv prognos.

Betänkande FiUB 7/2023 rd **Reservation 2**

Samtidigt visar signalerna och statistiken från näringslivet och arbetsmarknaden att Finlands ekonomi håller på att gå in i en recession. Särskilt konjunkturläget inom byggbranschen håller på att bli exceptionellt allvarligt. Antalet konkurser och permitteringar samt arbetslösheten ökar. Utöver byggbranschen håller också konjunkturläget inom industrin på att försämrats. Orderingången har varit nedåtgående redan en längre tid. Utmaningarna inom byggbranschen och exportindustrin kan också ha återverkningar på servicebranschen på hemmamarknaden med fördröjning.

Enligt Statistikcentralens preliminära statistik som publicerades den 14 november 2023 sjönk den säsongrensade bruttonationalprodukten, som beskriver Finlands ekonomiska tillväxt, med 0,9 procent under juli—september jämfört med föregående kvartal. Minskningen är störst på över tre år.

Regeringen har hittills närmast följt den försämrade situationen från sidan. Den har nöjt sig med att skjuta upp verkställandet av sparbeslut inom byggbranschen i enlighet med regeringsprogrammen. Genom att inte göra något tar regeringen en medveten risk för att antalet konkurser ökar och sysselsättningsläget försämrats. Trots regeringens sparbeslut kan de uteblivna skatteinkomsterna och de ökande socialskyddsutgifterna ytterligare förvärra underskottet.

I den andra tilläggsbudgeten för 2023 föreslog centern att regeringen omedelbart bereder ett konjunkturpaket som stöder i synnerhet sysselsättningen inom byggbranschen och företagens möjligheter att klara sig över de svåra tiderna. Åtgärderna ska gälla överallt i Finland. Ett konjunkturpaket på 300 miljoner euro för byggbranschen ska bestå av fem snabbt genomförbara element, det vill säga tilläggsfinansiering för bastrafikledshållningen och enskilda vägar, reparation av fuktskadade byggnader i mögelskolor och andra fuktskadade kommunala byggnader, renoveringsunderstöd för husbolag, byggande av bredbandsförbindelser och stöd för slopande av oljeuppvärmning samt en ökning av finansieringen av stödet för plötsliga strukturomvandlingar, för att stöd ska kunna anvisas bland annat sådana orter som Pyhäntä som lider av situationen inom byggbranschen.

För att stödja exportindustrin och permanent förbättra kostnadskonkurrenskraften föreslår vi att dieselolja för yrkestrafik tas i bruk. Det är ett sätt att sänka transportkostnaderna för tung trafik. Detta skulle hjälpa företagsverksamheten i olika delar av Finland. Det finns ett utkast till regeringsproposition som är klart så när som på remissbehandlingen. Utkastet hann beredas fram till denna fas under den föregående valperioden. Av någon anledning har dock regeringen Orpo åtminstone hittills inte velat gå vidare med frågan.

Centern hyser också djup oro över att regeringens politik leder till att Finland tudelas. Regeringen har glömt behoven i östra och norra Finland, trots att konsekvenserna av Rysslands anfallskrig drabbar just gränsområdena allra starkast. Centern har föreslagit att regeringen tillsammans med landskapen i östra Finland samt företagen, högskolorna och andra aktörer i regionen bereder ett åtgärdsprogram på 130 miljoner euro för att stärka tillväxtutsikterna för östra Finland. Dessutom anvisas 30 miljoner euro till att inleda genomförandet av programmet för norra Finland för att stärka tillväxtutsikterna i regionen.

Konjunkturpaketet för byggbranschen samt östra och norra Finlands behov vill vi finansiera genom att återta kapitaliseringen av regeringens olönsamma projekt för entimmetåget till Åbo.

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 2

Vi presenterar närmare vårt alternativ till regeringens splittrande och tudelande politik i vår skuggbudget för 2024 och visar att det finns ett rättvisare alternativ som innebär mindre upplåning än regeringens politik.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen berättar när det är dags att sluta leva på kredit och lägger fram en plan genom vilken regeringen i enlighet med sitt program genomför målet att underskottet i de offentliga finanserna ska vara högst -1 procent i förhållande till BNP 2027.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen slopar välfärdsområdenas sparbeting, som hotar medborgarnas närservice och basservice, och att regeringen ger välfärdsområdena mer tid att få balans i ekonomin.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen klarlägger varför den har inkluderat välfärdsområdenas egna åtgärder för nästan 900 miljoner euro i de åtgärder i regeringsprogrammet som stärker de offentliga finanserna och hur regeringen kommer att bevaka hur detta mål uppnås och vilka åtgärder den kommer att vidta om målet inte nås.*
- 4. Riksdagen förutsätter att den fiskalt ansvarslösa sänkningen av skatterna genom upplåning upphör och att regeringen i stället inför måttlig skatteanpassning som verktyg för att sanera de offentliga finanserna.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar omedelbara åtgärder för att stärka de ekonomiska utsikterna för östra och norra Finland.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen omprövar de sammantagna konsekvenserna av överlappande sparåtgärder särskilt för barn, unga och familjer och gör utgiftsbesparingarna skäligare.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen ser till att ökningen av reparationsskulden i trafiken stoppas.*
- 8. Riksdagen förutsätter att regeringen avstår från att kapitalisera det olönsamma projektet för entimmeståget till Åbo.*
- 9. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål genomför ett konjunkturpaket för byggbranschen.*

Betänkande FiUB 7/2023 rd
Reservation 2

10. Riksdagen förutsätter att regeringen utan dröjsmål inför dieselolja för yrkestrafik som förbättrar den finländska industrins kostnadskonkurrenskraft.

11. Riksdagen förutsätter att regeringen för att trygga tillgången på arbetskraft återtar sina planer på att försvåra arbetskraftsinvandringen bland annat genom att införa en reform där man måste lämna landet om anställningsförhållandet upphör och man inte inom tre månader har ingått ett nytt anställningsförhållande.

12. Riksdagen förutsätter att regeringen klarlägger hur medborgarnas förtroende för demokratin kan stärkas i en situation där regeringspartierna inte har hållit sina viktigaste vallöften bland annat om bränslepriset och om att stoppa skuldsättningen i statsfinanserna.

Helsingfors 14.11.2023

Markus Lohi cent
Eeva Kalli cent

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 3

Reservation 3 /gröna

Motivering

Allmänt

De gröna strävar efter en ekonomi som ökar naturens och människornas välfärd, främjar jämlikhet och minskar överkonsumtion som är skadlig för miljön. En stabil offentlig ekonomi säkerställer att tjänster som är viktiga för människorna kan tryggas och att människorna mår bra. Samtidigt kräver hållbarheten i de offentliga finanserna att all ekonomisk aktivitet sker inom ramen för miljöns bärkraft.

Finlands ekonomi står dock inför stora utmaningar. Befolkningen åldras, de ekologiska kriserna ackumuleras, statskulden växer och det geopolitiska läget ökar osäkerheten. Behovet av ekonomiska reformer är stort.

Regeringen Orpo är med fog bekymrad över balansen i de offentliga finanserna och Finlands skuldsättningstakt. Men regeringens uttalanden matchar inte de planerade åtgärderna, eftersom regeringen avsevärt ökar Finlands skuldbörda de närmaste åren. Den oroväckande skuldutvecklingen fortsätter trots betydande anpassningsåtgärder som drabbar framför allt unga, barn och utsatta personer. Som det konstateras i flera sakkunnigyttranden kommer de finanspolitiska målen för regeringen Orpo inte att nås under regeringsperioden utan nya åtgärder som förbättrar de offentliga finanserna och den ekonomiska tillväxten.

Den ökade skuldsättningen i de offentliga finanserna har påverkats av de senaste kriserna, den långsamma ekonomiska tillväxten och den åldrande befolkningen. Även om sysselsättningsläget har varit positivt, har de offentliga finanserna inte lyckats visa överskott. EU har kritiserat underskottet i de offentliga finanserna och överskridandet av stabilitets- och tillväxtpakterna. Den lösning på hållbarhetsunderskottet som regeringen erbjuder övertygar dock inte. Det finns metoder för att få de offentliga finanserna i balans, men man vill inte ta itu med dem.

Samtidigt går det inte att hitta lösningar på miljökriserna i regeringens klimat- och naturpolitik. Enligt regeringens linje kommer Finland inte att nå sina mål när det gäller att stävja klimatförändringen och stoppa förlusten av biologisk mångfald. Detta ger fler frågetecken också när det gäller att uppnå målen för de offentliga finanserna.

Den finanspolitiska linjen

Regeringen har beslutat att inte skärpa det totala skatteuttaget. Det totala skatteuttaget förblir dock inte oförändrat, utan det sjunker betydligt under de kommande åren. Enligt planen för de offentliga finanserna sjunker skatteuttaget från 41,7 procent 2023 till 40 procent 2027. Så sent som i fjol var det totala skatteuttaget 43 procent.

Nedgången innebär att regeringen inte lyckas bromsa skuldsättningen i de offentliga finanserna i den takt som man enligt regeringsprogrammet kunde ha förväntat sig. Enligt FM:s prognos ökar

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Reservation 3

underskottet de närmaste åren och blir 2,8 procent i relation till BNP 2027. Regeringen strävar i sin tur efter att minska underskottet till högst 1 procent av BNP. Skulden i förhållande till BNP är enligt prognosen 74,2 procent 2023 och stiger till 81,6 procent 2027.

Regeringen måste alltså göra allt kraftigare nedskärningar i utgifterna för att hålla fast vid sina mål att stärka de offentliga finanserna. Som sakkunniga har betonat förbättrar en flexiblare inställning till beskattningen regeringens trovärdighet när det gäller att stärka de offentliga finanserna.

Minskningen av skatteuttaget motiveras med ekonomisk tillväxt. Inte heller detta kriterium tål en närmare analys, eftersom sänkningar av skatteuttaget i undersökningar har ansetts ha en begränsad inverkan på den ekonomiska tillväxten.

Det ekonomiska konjunkturläget är osäkert

Konjunkturläget är osäkert och svagt. Det har försämrats 2023 till följd av den höga inflationen, högre räntor, Rysslands anfallskrig och energikrisen. Enligt sakkunnigyttrandena kommer det svaga konjunkturläget att fortsätta också 2024.

I de ekonomiska konjunkturutsikterna väcker särskilt den svaga situationen inom byggbranschen oro. Lindringen av överlåtelseskatten är rätt beslut av regeringen för att sätta fart på bostadshandeln. Däremot är regeringens beslut att slopa skattefriheten för överlåtelseskatt för dem som köper sin första bostad inte motiverat. Förmögenheten är redan nu koncentrerad till äldre åldersklasser, och ändringen kommer att göra det allt svårare för unga att köpa första bostad.

Som det konstateras i planen för de offentliga finanserna kan investeringarna också överraska positivt, särskilt i fråga om energi- och teknikomställningen. Regeringen bör därför beslutsamt påskynda den gröna omställningen och den rena energiomställningen. Regeringens planerade sänkningar av fordonsskatten och bränsleskatten, fördröjningen av höjningen av distributionsskyldigheten och sänkningen av stöden för energireoveringar fungerar dock tvärtom. De ökar Finlands beroende av fossil energi och ger en felaktig signal till marknaden. Den långt utvecklade gröna omställningen i Finland säkerställde också att vi relativt bra klarade av energikrisen vintern 2022—2023.

Produktivitetstillväxten har varit en viktig källa till ekonomisk tillväxt under de senaste årtiondena, men har varit svag under de senaste åren. Finland behöver därför ett program för grön produktivitet. Näringspolitiken bör ha som mål att öka produktiviteten och resurseffektiviteten i arbetet så att vi når toppnivå i Norden. Detta kräver till exempel att den cirkulära materialanvändningen och skogsindustrins förädlingsgrad ökas samt att förädlingsvärdet inom väteproduktionen och gruvdriften höjs.

Regeringens sysselsättningspolitik är ansvarslös

Regeringen Orpo har upprepade gånger konstaterat att den valt arbete som riktlinje. Detta kan dock inte ses i regeringens åtgärder, utan i värsta fall försämrar regeringen sysselsättningsläget genom sina egna åtgärder.

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Reservation 3

Det största problemet i regeringens sysselsättningspolitik gäller migration. Ökande arbetskraftsinvandring skulle ha en betydande positiv inverkan både på den ekonomiska utvecklingen och på hållbarheten i de offentliga finanserna. Finland behöver arbetskraftsinvandring både på grund av bristen på arbetskraft och på grund av den åldrande befolkningen.

Arbetskraftsinvandringen sker dock inte av sig själv, utan kräver aktiva åtgärder. Men regeringen har siktet inställt i motsatt riktning. Regeringen höjer inkomstgränsen för uppehållstillstånd för arbetstagare och försämrar möjligheterna till familjeåterförening. I framtiden måste invandrarna hitta ett jobb inom tre månader om de vill stanna i Finland. Ofta kan enbart rekryteringsprocesserna ta tre månader, så de här åtgärderna lockar åtminstone inte kunniga personer med hög utbildningsnivå.

Ett av regeringens mål är att påskynda den ekonomiska tillväxten genom att höja kompetensnivån. Det kommer inte att lyckas genom att försvåra invandring av högutbildade personer.

Dessutom skär regeringen ner åtgärderna för att främja sysselsättningen för personer med anpassad arbetsförmåga och personer som ska integreras. Nedskärningar görs också i yrkesutbildningen och rehabiliteringsstödet för unga. Genom rehabiliteringsstödet för unga stärks de ungas motivation för rehabilitering och minskas sjukpensioneringarna, vilket återspeglas i sysselsättningen. Regeringens satsningar på att höja utbildningsnivån genom att öka antalet nybörjarplatser vid högskolorna förblir anspråkslösa.

Arbetsmarknaden behöver reformer men inte ökade motsättningar

Arbetsmarknaden behöver reformeras. Men det bör göras rättvist och balanserat, inte på bekostnad av förtroende och samhällsfred. Nu leder regeringens arbetsmarknadspolitik till allvarlig misämja och misstro mellan arbetsgivare och arbetstagare. Det blir strejker och arbetsinställelser. Vårt land är för litet för gräl bland folket: vi måste jobba tillsammans för att få fram lösningar på klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och hållbarhetsunderskottet i ekonomin.

De gröna anser att arbetsmarknaden inte enbart bör delas in i arbetslöshet och heltidsarbete. Därremot bör det vara lönsamt att ta emot allt slags arbete och deltidsarbete kan vara det bästa alternativet för att få arbete till exempel när barnen är små, när arbetsförmågan försämras eller när pensionsåldern närmar sig. Nu gör regeringen det svårt att ta emot deltidsarbete.

Nedskärningarna kumuleras orättvist

Regeringens nedskärningar koncentreras på barn, unga och människor som sedan tidigare är utsatta. Nedskärningarna i barnskyddet, ungdomsarbetet, skolorna, integrationen och familjernas försörjning fördjupar klyftan och undergräver jämställdheten i samhället. Nedskärningarna koncentreras till dem som redan har det sämre.

Under de senaste decennierna har fattigdomen bland barnfamiljer mångdubblats, utbildningsnivån i unga generationer sjunkit och förmögenhetsutvecklingen försvagats. Samtidigt är välståndet koncentrerat till den äldre befolkningen på ett aldrig tidigare skådat sätt. Regeringen kommer

Betänkande FiUB 7/2023 rd

Reservation 3

också att låta fler barnfamiljer vara beroende av utkomststöd mellan 2024 och 2027, vilket ökar incitamentsproblemen, men också social- och hälsovårdskostnaderna.

Nedskärningarna gäller enligt social- och hälsovårdsministeriet särskilt de studerande. Regeringen försvårar de studerandes situation genom att skära ned på bostadsbidraget och frysa indexjusteringen av förmånerna.

Regeringen bör återta nedskärningarna som slår mot kommande generationer. De är i många avseenden inte bara mänskligt ohållbara utan också skadliga för den ekonomiska utvecklingen. Prislappen för utslagning är stor för samhället.

Regeringen ökar oskäligt klimat- och naturskulden

Avsaknaden av ambitioner i miljö- och klimatpolitiken är en av de största stöttestenarna i regeringens finanspolitik. Vi kan inte nog understryka vilka stora risker för ekonomin som orsakas av globala miljöutmaningar som klimatförändringen. Samtidigt hotar de lokala miljöutmaningarna, såsom förlusten av biologisk mångfald, inte bara naturen utan också grunderna för mänsklig välfärd. Den allt sämre biodiversiteten försvagar förutsättningarna för jord- och skogsbruk, fiske och många andra näringar i Finland. Man bör komma ihåg att den finska naturen och dess mångfald endast kan skyddas i Finland.

I den nationella klimatlagen finns inskrivet Finlands mål att vara klimatneutralt 2035 och uppvisa negativa koldioxidutsläpp kort därefter. Finland behöver en hel del nya åtgärder för att uppnå målet. Nu gör regeringen tvärtom i takt med att utsläppen från trafiken ökar, inga korrigerande åtgärder riktas mot de kollapsade kolsänkorna och vi tar många steg bakåt i åtgärderna för att minska utsläppen från jordbruket.

Det behövs ytterligare åtgärder för att Finland ska kunna uppfylla EU:s förpliktelser inom ansvarsfördelningssektorn och markanvändningssektorn. Regeringens klimatsatsningar är i stället fokuserade på utsläppshandeln, där marknaden redan effektivt styr utsläppsminskningen. I stället för tilläggsatsningar skär regeringen ner de stöd- och styrmedel som tidigare varit i bruk inom markanvändningssektorn och ansvarsfördelningssektorn. Inom transportsektorn, som står för 40 procent av utsläppen inom ansvarsfördelningssektorn, ökar regeringen dessutom utsläppen betydligt genom egna åtgärder. Enbart regeringens beslut att lindra distributionsskyldigheten ökar utsläppen med 1,6 megaton.

Utan ytterligare åtgärder blir Finland tvunget att köpa sänkkrediter av andra EU-medlemsstater för att uppfylla skyldigheterna inom markanvändningssektorn. Priset och tillgången på sänkkrediter är ännu inte kända. Kostnaderna för sänkkrediter kan vara betydande för staten och vi kan inte satsa allt på dem utifrån bristfällig information. Också i fråga om ansvarsfördelningssektorn finns det en risk för att Finland måste köpa utsläppsminskningsenheter av andra medlemsstater för att fullgöra sina skyldigheter. Det är också i detta skede mycket svårt att förutse tillgången på och priset på utsläppsenheter inom ansvarsfördelningssektorn. Att räkna med utsläppsenheter är riskabelt inte bara för klimatet utan också för ekonomin. Regeringen bör avsevärt öka ambitionerna i sina miljöåtgärder.

Betänkande FiUB 7/2023 rd **Reservation 3**

Samtidigt är en stark natur- och klimatpolitik en unik möjlighet för Finland. Den gröna omställningen är en exceptionell ekonomisk omställning där Finland genom en aktiv politik kan vara en aktör som är större än vad landets storlek låter ana. Vi har goda förutsättningar för storskaliga projekt för grön omställning.

Den gröna omställningen kan främjas genom en grön skattereform. En grön skattereform kan samtidigt förbättra både statsfinanserna och miljöns tillstånd. De miljöskadliga skatteutgifter som bromsar upp omvälvningen i näringslivet bör slopas och rätt pris bör fastställas för olägenheter för naturen. Beskattningen bör användas som ett incitament för resurseffektivitet och som en katalysator för cirkulär ekonomi.

Välfärdsområdenas ekonomi och kommunekonomin

Välfärdsområdenas ekonomi har en stor roll för att få balans i de offentliga finanserna, och regeringen ansvarar för att välfärdsområdenas finansiering räcker till. Trots det strama ekonomiska läget får välfärdsområdena inte drabbas av oskäligen nedskärningar. Felaktiga sparobjekt kan i verkligheten öka kostnaderna på längre sikt. Till exempel stärkandet av de äldres funktionsförmåga och stödet till tjänster med låg tröskel för barnfamiljer är effektiva metoder för att dämpa ökningen av social- och hälsovårdsutgifterna i framtiden.

Kommunernas uppgiftsfält ändrades i och med social- och hälsovårdsreformen, och till exempel trycket på den kommunala ekonomin på grund av den åldrande befolkningen upphörde. Trots detta bör den kommunala ekonomin stärkas. Kommunernas viktigaste uppgift hänför sig i fortsättningen till fostran och utbildning. Det är nödvändigt att stärka den kommunala ekonomin för att kommunerna ska kunna se till att alla har tillgång till utbildning på lika villkor. Nedskärningarna i kommunernas statsandelar drabbar lätt just utbildningen. Staten ska se till att kommunerna kan klara av sina uppgifter oberoende av vilken situation de befinner sig i.

Samtidigt fortsätter urbaniseringen. Man bör sörja för livskraften i växande städer och stadsregioner. I städerna har särskilt service- och kulturbranscherna en viktig roll och merparten av de nya jobben skapas inom servicebranscherna. Servicens andel av Finlands ekonomi ökar, men långsammare än i övriga jämförelseländer. Ur miljö- och välfärdsperspektiv behövs det ändringar i detta. Tjänstesektorerna kan också bidra till en grön omställning inom andra branscher, såsom industri och byggande.

En orsak till hållbarhetsunderskottet i statsfinanserna är den åldrande befolkningen, de ökade pensionsutgifterna samt de ökande hälso- och omsorgsutgifterna. Regeringen bör därför inkludera åtgärder för att dämpa ökningen av pensionsutgifterna i sin metodarsenal för anpassning av ekonomin, i synnerhet som pensionsökningen på senare tid har varit kraftigare än den allmänna löneutvecklingen. Att dämpa ökningen av de högre pensionerna frigör resurser till exempel för utbildningssatsningar som är nödvändiga för Finlands ekonomi samt för att klara av de ökande utgifterna för hälsa och omsorg.

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 3

Utbildning och forskning

Finland behöver mer kompetent och högutbildad arbetskraft. Indexfrysningen av studiepenning-
en försämrar de studerandes möjligheter att studera på heltid och gör det mindre attraktivt att stu-
dera.

Det är bra att regeringen håller fast vid den parlamentariska FoUI-arbetsgruppens åtagande under
förra valperioden att öka statens satsningar på FoUI-verksamhet. Riktiga FoUI-satsningar är
nyckeln till en hållbar ekonomi och välfärd.

När det gäller FoUI-finansieringen är det dock viktigt att tillräcklig finansiering riktas till grund-
forskning. Den långsiktiga grundforskningen har legat till grund för många innovationer som har
förändrat världen och förbättrat människornas välbefinnande. Regeringen bör därför iaktta den
parlamentariska överenskommelsen också i fråga om fördelningen av FoUI-satsningarna så att
dessa riktas på ett balanserat sätt till olika FoUI-aktörer och i synnerhet till de objekt där de of-
fentliga pengarnas genomslag är allra störst.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar omedelbara åtgärder för att stärka inkom-
sterna inom statsfinanserna och stävja den oroväckande skuldtutvecklingen inom ekono-
min.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att genomföra en grön skatte-
reform.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de orättvisa nedskärningarna som drabbar
barn och unga och att regeringen vidtar åtgärder för att minska fattigdom bland barnfa-
miljer och de ungas psykiska ohälsa.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att lösa mentalvårdskrisen och
ingripa i de bakomliggande orsakerna till problemen.*
- 5. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att höja utbildningsnivån.*
- 6. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa rättvisa mellan
generationerna när ekonomin ska balanseras upp.*
- 7. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar omedelbara åtgärder för att minska klimat-
utsläppen, öka kolsänkorna och stoppa förlusten av biologisk mångfald.*

Betänkande FiUB 7/2023 rd
Reservation 3

8. Riksdagen förutsätter att regeringen vidtar åtgärder för att påskynda arbetskraftsinvandringen.

Helsingfors 14.11.2023

Saara Hyrkkö gröna
Krista Mikkonen gröna

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 4

Reservation 4 /vänst

Motivering

Petteri Orpos regering kom till makten med ett löfte om att stärka statsfinanserna och sluta leva på kredit. Men löftena glömdes bort genast efter valet.

Statsfinanserna eller de offentliga finanserna stärks faktiskt inte trots de stora nedskärningarna. Underskottet ökar och skuldsättningen ökar nästa år och under hela ramperioden och kommer att vara större när regeringen avslutar sitt arbete än vad de var i början av mandatperioden. Enligt uppskattningarna kommer Finland under hela ramperioden sannolikt att överskrida regeln om ett underskott på tre procent enligt EU:s styrning av den ekonomiska politiken. Regeringen har efterlyst efterlevnad av regeln i debatten om revideringen av de finanspolitiska reglerna.

Orpos högerregering anklagar ofta den förra regeringen för skuldsättning. Den ekonomiska politik som regeringen Marin förde i kristider var ändå framgångsrik: sysselsättningen ökade till rekordnivå och vid regeringsperiodens slut var underskottet mindre än vad som nu väntas för Orpos regeringsperiod. De nuvarande regeringspartierna undertecknade i opposition praktiskt taget alla tillägsskulder som togs under de senaste åren, så det är skenheligt att påstå något annat nu.

En av de viktigaste orsakerna till att underskottet väntas öka under ramperioden är att inkomsterna, dvs. skattemedlen, har förbisetts när det gäller att stärka de offentliga finanserna. Enligt finansministeriets beräkning sjunker skatteuttaget betydligt under ramperioden. Trots nedskärningarna uppnås inte balans i ekonomin eftersom skatteinkomsterna sjunker.

Vid sidan av att skatteuttaget sjunker utgör befolkningens åldrande en utmaning för balansen i statsfinanserna. Finland behöver invandring som leder till arbete, och invandringen är också i många avseenden en ekonomisk fråga. Högerregeringens avoga attityd till invandring äventyrar de långsiktiga utsikterna för statsfinanserna. Åtstramningarna av migrationen bör återtas och integrationstjänsterna förbättras för att invandrarnas hittills förbättrade sysselsättning ska kunna förbättras ytterligare och för att sociala problem ska kunna undvikas.

Förutom att skatteuttaget sjunker och befolkningen åldras är den svaga produktivitetens utvecklingen den tredje stora utmaningen för Finlands ekonomi. Finland behöver investeringar och placeringar i humankapital. Utbildningen och forskningen stärker nationens humankapital och bidrar också till att stärka sysselsättningen och produktiviteten. Kunniga och välmående människor är den viktigaste produktionsfaktorn i ekonomin. Det är bra att regeringen ökar den offentliga finansieringen av forsknings-, produktutvecklings- och innovationsverksamhet i enlighet med den parlamentariska överenskommelsen. Högskolornas otillräckliga finansiering leder dock till att Finland inte kommer att nå sina kritiskt viktiga mål för att höja de ungas högskoleutbildningsnivå. Man reagerar inte heller tillräckligt på de ungas ökade psykiska ohälsa.

Betänkande FiUB 7/2023 rd **Reservation 4**

Konjunkturläget och den finanspolitiska inriktningen

Finansministeriets ekonomiska prognos är mer optimistisk än de övriga höstprognoserna i genomsnitt. Som det framkommit vid utskottets utfrågningar är den ekonomiska utvecklingen förknippad med betydande osäkerhetsfaktorer. Finlands ekonomi kan också utvecklas i en sämre riktning än vad ministeriets prognos visar.

I fråga om 2024 har den något stimulerande linjen i finanspolitiken vid sakkunnigutfrågningen ansetts vara i stort sett rätt dimensionerad, om inte konjunkturen försämras väsentligt. En central komponent som underlättar inriktningen av finanspolitiken är en omfattande sänkning av arbetslöshetsförsäkringspremierna, som inte är en följd av regeringens aktiva beslut utan av ett förslag av Sysselsättningsfonden.

Sammantaget riktas lindringen av finanspolitiken på ett socialt orättvist och samhällsekonomiskt oändamålsenligt sätt när låginkomsttagarnas förmåner och köpkraft skärs ned. Skattelättnader som gagnar höginkomsttagarna mest ökar inte konsumtionen på samma sätt som tryggheten av låginkomsttagarnas köpkraft. Regeringens nedskärningar urholkar köpkraften på hemmamarknaden. Synen på att skattestimulans är samhällsekonomiskt ineffektiv och mer orättvist riktad än utgiftsstimulans är vanlig bland experter.

Ett särskilt problem inom den närmaste framtiden är den svåra situationen inom byggbranschen. Nybyggandet minskar i nästan samma takt som under finanskrisen, och antalet nya byggstarter riskerar att sjunka till sin lägsta nivå någonsin. Också reparationsbyggandet avtar. Farhågan är att byggbranschen kommer att dra ner också andra branscher i recession, vilket kan leda till en allmän recession och ökad arbetslöshet. Regeringen verkar inte vara medveten om situationen. Regeringen bör reagera kraftigare på situationen genom att dra tillbaka sina nedskärningar i den offentliga bostadsproduktionen och skapa ett trovärdigt paket för att få igång byggbranschen. Utöver förbättrade villkor för långa räntestödslån bör bland annat sloandet av ASO-räntestödslånen från och med 2025 samt nedskärningarna i investeringsunderstöden för grupper med särskilda behov återtänkas.

Beskattningen

Då det totala skatteuttaget 2022 var 42,9 procent, räknar finansministeriet med att det nästa år är 40,8 procent och 2027 bara 40 procent.

Om skatteuttaget i slutet av ramperioden, 2027, låg på 2022 års nivå, skulle detta innebära nästan 10 miljarder mer skatteinkomster för den offentliga sektorn det året. Detta skulle täcka nästan hela det beräknade underskottet och vara rejält större än den anpassning på 6 miljarder euro som regeringen eftersträvar. Om skatteuttaget hålls kvar på 2023 års nivå (41,7 %) skulle detta innebära nästan 6 miljarder euro 2027 — den anpassning som regeringen eftersträvar. Enbart nästa år är de offentliga finanserna över 2,5 miljarder mindre än om skatteuttaget hölls på samma nivå som i år (2023). Om skatteuttaget 2024 låg på 2022 års nivå, skulle de offentliga finanserna vara 6 miljarder starkare.

Betänkande FiUB 7/2023 rd **Reservation 4**

Regeringen låter dock skatteuttaget sjunka. Den skärper inte exempelvis beskattningen av stora kapital, korrigerar inte utdelningsbeskattningen, lindrar energibeskattningen avsevärt och satsar dessutom mindre än tidigare på bekämpning av svart ekonomi och skatteflykt, det vill säga stärkande av skattebasen. Denna medvetna skattelinje leder inte bara till ökad skuldsättning utan också till ökad ojämlikhet och minskad miljöstyrning inom beskattningen.

De sammantagna effekterna av regeringens skatteändringar ökar inkomstskillnaderna, minskar skattesystemets progressivitet och försvagar statsfinanserna. Höginkomsttagare så som ministrarna i regeringen har störst nytta av ändringarna i inkomstbeskattningen.

Också finansministeriet och många av de sakkunniga som utskottet hört har betonat vikten av att stärka inkomstunderlaget och utnyttja ”skatteelementen”. Samlingspartiets och Sannfinländarnas regering har dock beslutat att bortse från dessa råd. Det verkar som om regeringens ekonomiska linje inte handlar så mycket om att balansera de offentliga finanserna som om att främja högers ideologiska mål. Man vill försvaga och inskränka välfärdsstaten, minska den sociala tryggheten, i synnerhet lindra beskattningen för höginkomsttagare, försvaga låginkomsttagarnas valmöjligheter och autonomi och privatisera offentliga funktioner.

Regeringens politik ökar ojämlikheten

Regeringsprogrammet ökar i betydande grad ojämlikheten, fattigdomen och den psykiska ohälsan. Inkomstskillnaderna ökar framför allt på grund av nedskärningarna i den sociala tryggheten. Cirka 14 procent av de finländska hushållen blir fattigare i och med regeringens nedskärningar. Behovet av utkomststöd ökar med uppskattningsvis 25—30 procent. De disponibla inkomsterna för ensamförsörjarfamiljer sjunker med upp till 300 euro i månaden. Dessutom är till exempel den kraftiga försämringen av de studerandes försörjning mycket kortsiktig med beaktande av de försörjningsproblem som redan föranleds av den ökade betoningen på lån, den ökande andelen utbildning som går i arv samt den allvarliga krisen i de studerandes psykiska hälsa. Särskilt skadlig är enligt undersökningar den ökning av barnfamiljsfattigdomen som beror på regeringens nedskärningar, eftersom fattigdom i barndomen ofta inverkar negativt under hela livet. Det är möjligt att de negativa effekterna av nedskärningarna i slutändan leder till större utgifter än de sparar in.

De förväntade sysselsättningseffekterna av nedskärningspolitiken vilar på en lös grund, eftersom regeringen inte ingriper i betydande hinder för sysselsättning i det verkliga livet, såsom brister i arbetsförmågan och kompetensen, diskriminering vid anställning, svåra livssituationer och avsaknad av lämpliga arbetsmöjligheter. Dessutom försvagar regeringen incitamenten för deltidsarbete genom nedskärningar i bostadsbidraget och de skyddade beloppen. Många låginkomsttagare har svårare att försörja sig och fattigdomen bland dem ökar. Nedskärningen av de primära förmånerna ökar behovet av utkomststöd, även om uttryckligen utkomststödet har identifierats som den svåraste bidragsfällan.

De ändringar i arbetslivslagstiftningen som regeringen planerar har inte ens enligt regeringens egna bedömningar några effekter på sysselsättningen, och de stärker inte heller statsfinanserna, utan de handlar endast om att försvaga arbetstagarnas ställning och ändra maktbalansen på arbetsmarknaden till förmån för företagsägarna.

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 4

Välfärdsområdenas situation

Social- och hälsovårdstjänsterna håller på att drabbas av en okontrollerad kris. Välfärdsområdenas underskott beräknas i år uppgå till mer än en miljard euro, och i många områden planeras nedskärningar som skulle orsaka oåterkallelig skada för social- och hälsovårdstjänsterna. Nu behövs omedelbara korrigerande åtgärder för att åtgärda krissituationen, men regeringen erbjuder inga lättnader för välfärdsområdena.

Välfärdsområdenas underskott är inte självförvällat, eftersom områdena nyligen har inlett sin verksamhet. Underskottet har uppstått när finansiering som motsvarar servicebehoven inte har överförts från kommunerna till välfärdsområdena och när lönerna och priserna på köpta tjänster har stigit exceptionellt mycket. Den lagstiftning och finansieringsmodell som utarbetades i samband med social- och hälsovårdsreformen lämpar sig inte till alla delar för en situation där välfärdsområdena redan i utgångsläget uppvisar ett kraftigt underskott, och därför behövs korrigerande åtgärder.

Vänsterförbundet har föreslagit att finansieringsmodellen korrigeras så att den tid inom vilken välfärdsområdena är skyldiga att täcka underskott förlängs till minst fyra år, kostnadsindexet för välfärdsområdena uppdateras så att det bättre motsvarar områdenas faktiska utgifter och välfärdsområdena dessutom ges beskattningsrätt. Vänsterförbundet vill också återta de nedskärningar på 1,4 miljarder euro i social- och hälsovårdsfinansieringen som ingår i regeringsprogrammet. Dessutom bör välfärdsområdena ges tilläggsfinansiering för det akutaste behovet innan dessa mer strukturella förändringar får genomslag.

Miljö hållbarheten försvagas

Vår nuvarande ekonomiska modell äventyrar naturens bärkraft allvarligt. Mänskligheten förbrukar för mycket naturresurser, påskyndar klimatförändringen och förgiftar luft, mark och vatten. Vår ohållbara livsstil förstör andra livsformer på jorden, samtidigt som vi äventyrar den mänskliga artens egen framtid. Också finländarnas användning av naturresurser är på en helt ohållbar nivå.

Regeringen äventyrar både uppnåendet av Finlands mål för klimatneutralitet och målet att stoppa förlusten av biologisk mångfald. Regeringen skär kraftigt i de anslag som behövs för att skydda miljön och klimatet fastän finansieringen bör ökas betydligt. Regeringen ökar medvetet utsläppen från trafiken och försämrar kolsänkorna när den underlåter att fatta nödvändiga beslut och urvattnar redan fattade beslut. Regeringen försvårar också hushållens deltagande i klimatåtgärderna genom att bland annat slopa understöden för laddningsinfrastruktur och stödet för slopande av oljeuppvärmning. Också slopandet av skyldigheten att utarbeta klimatplaner i kommunerna gör klimatvänligheten mer främmande i vardagen.

Genom sin politik äventyrar regeringen Finlands EU-förpliktelser och internationella åtaganden. Det är osäkert vilka ekonomiska konsekvenser Finland kommer att få om vi inte når våra utsläppsmål i EU. Finland kan bli tvunget att betala stora avgifter till EU. Det skulle vara klokare att använda dessa pengar till utsläppsminskningar och kolbindning i hemlandet.

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 4

Investeringsprogram

Regeringen har förklarat att den kommer att genomföra en ”investeringsplan av engångsnatur” på 4 miljarder euro. Programmet finansieras med statens kapitalinkomster och intäktsfört kapital ur statens bostadsfond. Regeringen säljer alltså statlig egendom och skär ner produktionen av hyresbostäder till rimligt pris. Med dessa inkomster finansieras bland annat väghållning och banprojekt samt höjningarna av FPA-ersättningarna för privat vård.

Det är inte ekonomiskt eller socialt hållbart, än mindre förnuftigt, att grundläggande statlig verksamhet finansieras genom försäljning av produktiva tillgångar eller en minskning av bostadsproduktionen till rimligt pris. Enligt regeringsprogrammet ska intäktsföringen från statens bostadsfond genomföras ”utan att fondens verksamhet i nuvarande omfattning äventyras”, men en intäktsföring på 800 miljoner euro kan inte annat än äventyra fondens framtid och därmed produktionen av bostäder till skäligt pris.

Ramförfarandet måste ses över

Den nuvarande styrningen av statsfinanserna behandlar inkomster och utgifter på olika sätt. Ramsystemets legitimitet och trovärdighet lider av att det inom systemet är möjligt att göra skattelättnader i miljardklassen, men inte ramöverskridningar med några miljoner euro på utgiftssidan. Eftersom skattelättnader i allmänhet gynnar mer välbärgade medan ökade statliga utgifter brukar vara till nytta för dem som har det sämre ekonomiskt, är incitamenten i det nuvarande ramsystemet snedvridna. Det nuvarande ramförfarandet leder inte nödvändigtvis heller till beslut som är ändamålsenliga med tanke på balanseringsmålet för ekonomin.

Ramsystemet bör ses över så att behövliga utgiftsökningar är möjliga, om de kan bekostas med skattehöjningar av motsvarande storlek. Också nivån på skatteintäkterna måste fastställas enligt samma principer som utgiftsnivån före ramperiodens början. Det ska inte vara möjligt att avvika från den på detta sätt överenskomna inkomstnivån genom egna beslut och därmed ”kringgå ramen”. Ett sådant tillvägagångssätt motsvarar bättre än regeringens rambestämmelse också den granskning av nettoutgiftsramen som planeras i den ekonomiska styrningen, som för närvarande revideras i EU.

Den finanspolitiska styrningsregeln ska göra det möjligt att dimensionera finanspolitiken i enlighet med det rådande konjunkturläget samt att reagera på olika kriser och göra behövliga investeringar.

God förvaltning och kunskapsbaserat beslutsfattande

Det är ytterst oroväckande att regeringen under ramperioden kommer att avsevärt skära ned flera förvaltningsområdets omkostnader. Detta så kallade sparprogram på cirka 250 miljoner euro innebär antagligen en betydande minskning av personalen inom statsförvaltningen under regeringsperioden trots att uppgifterna ökar och personalen redan sedan tidigare arbetar på gränsen till vad de orkar. En sådan kortsiktig nedskärningspolitik äventyrar en högkvalitativ lagberedning, god förvaltning, personalens välbefinnande och till och med medborgarnas rättsskydd.

Betänkande FiUB 7/2023 rd Reservation 4

Regeringen tänker också lägga ned statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet (VN TE-AS). Strategisk forskning har tjänat ett kunskapsbaserat beslutsfattande, och nedläggningen av forskningen är ett motstridigt vägval med tanke på att regeringen i sitt program efterlyser kunskapsbaserad ledning och forskarsamhällets sakkunskap, som ska utnyttjas i stor utsträckning.

Förslag

Vi föreslår

att riksdagen godkänner följande ställningstagande med anledning av redogörelsen:

Reservationens förslag till ställningstagande

- 1. Riksdagen förutsätter att regeringen ändrar sin finanspolitiska linje så att regeringen i stället för att rikta nedskärningar mot låginkomsttagare, försämra social- och hälsovårdstjänsterna och försvaga löntagarnas villkor fokuserar på att lösa de betydande utmaningarna inom de offentliga finanserna i Finland, det vill säga stoppa sänkningen av skatteuttaget, förbättra produktiviteten i ekonomin och öka sysselsättningen med hjälp av mänsklig arbetskrafts- och migrationspolitik.*
- 2. Riksdagen förutsätter att regeringen reagerar på välfärdsområdenas svåra situation för att social- och hälsovårdstjänsterna ska fungera och utan dröjsmål lämnar riksdagen propositioner som förlänger skyldigheten att täcka välfärdsområdenas underskott, förnyar finansieringsmodellen för välfärdsområdena så att den bättre motsvarar de faktiska kostnaderna, underlättar välfärdsområdenas investeringar och ger områdena beskattningsrätt.*
- 3. Riksdagen förutsätter att regeringen reformerar styrsystemet för statsfinanserna så att det symmetriskt beaktar statens utgifter och inkomster och mer flexibelt än för närvarande gör det möjligt att dimensionera finanspolitiken på det sätt som det rådande konjunkturläget förutsätter, göra behövliga investeringar och reagera på olika kriser.*
- 4. Riksdagen förutsätter att regeringen återtar de planerade nedskärningarna i klimatåtgärderna och naturvården och utan dröjsmål förelägger riksdagen ett åtgärds- och anslagspaket med hjälp av vilket Finland på ett trovärdigt sätt kan nå sina mål, skyldigheter och åtaganden i anslutning till klimat- och naturvården.*

Helsingfors 14.11.2023

Hanna Sarkkinen vänst
Minja Koskela vänst